

УДК 37. 378

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-319-323

СКИБА Надія –

асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1431-9401>
e-mail: skyba.nadiya@gmail.com

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається структурно-функціональна модель формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації засобами проєктних технологій.

Інтеграція сучасних цифрових технологій у навчальний процес створює додаткові виклики для освітньої системи. Фрагментарність застосування таких інструментів, як мультимедійні симуляції, рольові ігри та групові проєкти, обмежує їхню ефективність. Структурно-функціональна модель забезпечує систематизацію використання технологій, поєднуючи їх із педагогічними цілями, що сприяє досягненню високих результатів у формуванні компетентності.

Недоліки існуючих підходів також включають брак інтеграції між теоретичним і практичним компонентами підготовки. Більшість методів зосереджені на засвоєнні мовних знань без врахування соціального та культурного контексту, що унеможливує адаптацію мовленнєвої поведінки до багатокультурного середовища. Розробка моделі дозволяє забезпечити системний підхід, що включає адаптацію навчального контенту до міжкультурних ситуацій, а також інтеграцію практичних завдань, які формують навички ефективної комунікації.

Здатність моделі швидко адаптуватися до змінних умов освітнього середовища забезпечує її стійкість у відповідь на виклики глобалізованого світу. Наприклад, інтеграція автентичних матеріалів, реальних кейсів і проєктних технологій сприяє підготовці фахівців, здатних ефективно взаємодіяти в багатокультурному середовищі, приймати рішення в умовах невизначеності та знаходити шляхи подолання комунікативних бар'єрів. Висока інтерактивність моделі сприяє розвитку критичного мислення, творчого підходу до вирішення завдань і здатності працювати у команді.

Для успішного впровадження моделі у навчальний процес закладів вищої освіти необхідно враховувати кілька важливих аспектів. Важливим кроком є забезпечення викладачів необхідними ресурсами та методичними матеріалами, що включають інструкції для використання цифрових технологій, автентичні матеріали та кейси для проєктної роботи. Організація тренінгів для педагогічного персоналу дозволить розвинути їхні компетентності у використанні інноваційних методів навчання, таких як мультимедійні симуляції та VR-технології.

Ключові слова: соціолінгвістична компетентність, майбутні фахівці, сфера міжкультурної комунікації, проєктні технології.

SKYBA Nadiya –

Assistant Professor of the Department of Foreign Languages
for Natural Sciences
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1431-9401>
e-mail: skyba.nadiya@gmail.com

STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF FORMATION OF SOCIOLINGUISTIC COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF INTERCULTURAL COMMUNICATION USING PROJECT TECHNOLOGIES

The article considers a structural-functional model of formation of sociolinguistic competence of future specialists in the field of intercultural communication using project technologies.

The integration of modern digital technologies into the educational process creates additional challenges for the educational system. The fragmented use of tools such as multimedia simulations, role-playing games, and group projects limits their effectiveness. The structural-functional model provides systematization of the use of technologies, combining them with pedagogical goals, which contributes to achieving high results in the formation of competence.

The disadvantages of existing approaches also include the lack of integration between the theoretical and practical components of training. Most methods focus on the acquisition of language knowledge without taking into account the social and cultural context, which makes it impossible to adapt speech behavior to a multicultural environment. The development of the model allows for a systematic approach that includes the adaptation of educational content to intercultural situations, as well as the integration of practical tasks that form effective communication skills.

The ability of the model to quickly adapt to changing conditions of the educational environment ensures its stability in response to the challenges of a globalized world. For example, the integration of authentic materials, real cases and project technologies contributes to the training of specialists who are able to interact effectively in a multicultural environment, make decisions under conditions of uncertainty and find ways to overcome communication barriers. The high interactivity of the model contributes to the development of critical thinking, a creative approach to solving problems and the ability to work in a team.

For the successful implementation of the model in the educational process of higher education institutions, several important aspects must be taken into account. An important step is to provide teachers with the necessary resources and methodological materials, including instructions for the use of digital technologies, authentic materials and cases for project work. Organizing trainings for teaching staff will allow developing their competencies in the use of innovative teaching methods, such as multimedia simulations and VR technologies.

Key words: sociolinguistic competence, future specialists, the field of intercultural communication, project technologies.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний освітній процес вимагає впровадження комплексних і системних підходів

до формування соціолінгвістичної компетентності, що зумовлено динамічними змінами в глобалізованому суспільстві та зростанням міжкуль-

турної взаємодії. На основі запропонованої методики, яка визначає ключові етапи та інструменти формування цієї компетентності, необхідно створити структурно-функціональну модель, яка забезпечить інтеграцію та взаємодію компонентів компетентності для досягнення практичних результатів [2].

Потреба у розробці такої моделі зумовлена низкою чинників. Гетерогенність студентських груп, що об'єднують представників різних культурних і соціальних середовищ, вимагає адаптивних підходів, які враховують індивідуальні освітні потреби та глобальні виклики. Традиційні підходи до навчання здебільшого орієнтовані на ізольоване засвоєння компонентів компетентності, що знижує ефективність підготовки до реальних умов міжкультурної взаємодії. Модель дозволяє гармонізувати взаємодію між лінгвістичним, соціокультурним, прагматичним, стратегічним, іллокутивним і міжкультурним компонентами компетентності.

Оцінювання ефективності структурно-функціональної моделі формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації базується на використанні адаптованих критеріїв, що враховують багатовимірний характер компетентності. У моделі кожен критерій тісно пов'язаний із компонентами компетентності та інтегрований у процес навчання, забезпечуючи системний і багаторівневий підхід до оцінювання [4].

В освітньому контексті України розробка такої моделі є особливо актуальною. Вона

відповідає національним і міжнародним стандартам підготовки фахівців, інтегрує сучасні інноваційні підходи та враховує специфіку міжкультурної взаємодії. Реалізація моделі сприятиме підготовці фахівців, здатних ефективно адаптуватися до викликів глобалізованого суспільства та забезпечити високу якість міжкультурної комунікації [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

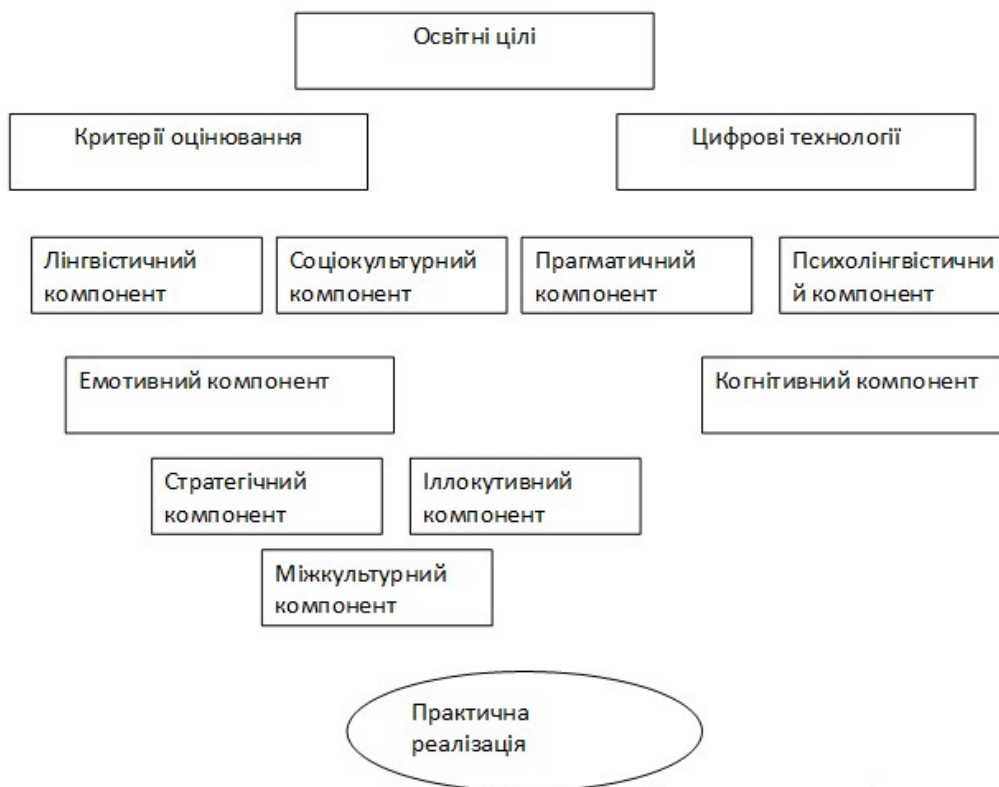
Проблемі формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців присвячені праці науковців: О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борещької, О. Гончарова, О. Губаревої, О. Зеліковської, Л. Калужської, І. Каменської, Г. Кравченко, А. Попова, Г. Фаліна, Л. Яньші тощо.

Мета статті: розглянути структурно-функціональну модель формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації засобами проєктних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Запропонована модель пропонує конкретні шляхи поєднання окремих компонентів у межах сучасного освітнього середовища. Вона враховує виклики, які ставлять глобалізація, багатокультурність і технологічний прогрес [3].

Модель орієнтована на три ключові аспекти: інтеграцію компонентів, адаптацію до реальних навчальних ситуацій і динамічність процесу. Інтеграція досягається через постійні переходи між рівнями реалізації компонентів, що дозволяє забезпечити гнучкість і варіативність у навчальному процесі (Рис. 1).

Джерело: власна розробка автора

Рис. 1. Структурно-функціональна модель формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації засобами проєктних технологій

Модель формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації заснована на інтеграції ключових компонентів через багаторівневі зв'язки, що забезпечує адаптацію до сучасного освітнього середовища та орієнтацію на реальні умови міжкультурної взаємодії. Центральним принципом моделі є концепція взаємозалежності компонентів, яка реалізується через структуровану систему навчальних завдань та механізмів оцінювання. Унікальність моделі полягає в поєднанні освітніх технологій із практичною спрямованістю завдань, що дозволяє інтегрувати теоретичні знання у реальний комунікативний контекст.

Ключові компоненти моделі взаємодіють через прямі та зворотні зв'язки, забезпечуючи їхню взаємну підтримку та збагачення. Наприклад, прагматичний компонент тісно пов'язаний із лінгвістичним через завдання, що вимагають застосування граматично правильних висловлювань у реальних комунікативних ситуаціях. Емотивний компонент сприяє збагаченню соціокультурного та прагматичного аспектів, допомагаючи адаптувати мовлення до емоційного контексту міжкультурної взаємодії. Соціокультурний компонент не лише підсилює прагматичний, додаючи знання про культурні особливості, але й взаємодіє з ілюкативним компонентом, забезпечуючи належне виконання мовленнєвих актів у різних культурних контекстах.

Міжкультурний компонент відіграє інтегруючу роль, з'єднуючи інші компоненти у завданнях, спрямованих на взаємодію з представниками різних культур. Психолінгвістичний компонент підтримує стратегічний, забезпечуючи розвиток навичок адаптації до мовленнєвих та когнітивних особливостей співрозмовників. Когнітивний компонент, у свою чергу, забезпечує базу для інтеграції інших компонентів, формуючи розуміння складних концепцій міжкультурної комунікації.

Критерії оцінювання в моделі вдосконалені з урахуванням багатовимірного підходу. Лінгвістична точність оцінюється не тільки через правильність мовних конструкцій, але й через їх відповідність соціокультурним нормам, що досягається через інтегровані завдання, такі як переклад із культурною адаптацією чи моделювання комунікації. Прагматична ефективність враховує якість адаптації мовлення до умов, що оцінюється експертами чи автоматизованими системами. Емотивний компонент оцінюється через здатність адекватно передавати емоції та інтерпретувати їх у комунікативних ситуаціях.

Соціокультурна адекватність оцінюється через аналіз автентичних кейсів, що дозволяє інтегрувати ілюкативну точність та стратегічну гнучкість. Наприклад, аналіз виконання завдань включає оцінку мовленнєвих актів у культурно специфічному контексті. Когнітивний компонент оцінюється через здатність студента розв'язувати складні міжкультурні завдання, інтегруючи отримані знання [5].

Інтеграція критеріїв оцінювання з компонентами моделі забезпечує об'єктивність і

прозорість процесу. Для цього застосовуються спеціально розроблені інструменти, такі як інтерактивні симуляції та аналітичні платформи, які дозволяють збирати дані про прогрес студентів і коригувати завдання відповідно до отриманих результатів. Оцінювання враховує динаміку розвитку компетентності на кожному етапі навчання, забезпечуючи персоналізацію освітнього процесу.

Функції моделі формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації визначають її структурно-функціональну унікальність та забезпечують ефективну інтеграцію проектних технологій у процес підготовки здобувачів освіти. Освітня функція моделі орієнтована на створення середовища для набуття знань, умінь та навичок, необхідних для ефективної міжкультурної комунікації.

Адаптивна функція моделі спрямована на врахування індивідуальних потреб та характеристик студентів, а також умов освітнього середовища. Вона забезпечує варіативність підходів до організації навчального процесу, враховуючи гетерогенність груп і багатокультурний контекст. Проектні технології, інтегровані у модель, дозволяють адаптувати навчальний контент до рівня підготовки здобувачів освіти, їхніх когнітивних особливостей і культурного досвіду, сприяючи ефективнішому засвоєнню матеріалу та розвитку комунікативної гнучкості.

Інтерактивна функція моделі зосереджена на активізації участі здобувачів освіти у навчальному процесі, стимулюючи їхню взаємодію як один з одним, так і з викладачами. Використання таких проектних технологій, як групові проекти, мультимедійні симуляції та рольові ігри, дозволяє розвивати здатність до співпраці, формувати соціальні та професійні зв'язки, а також створювати умови для обміну досвідом у багатокультурному середовищі.

Мотиваційна функція моделі спрямована на формування внутрішньої та зовнішньої мотивації студентів до опанування соціолінгвістичної компетентності. Проектні завдання, зокрема ті, що відображають реальні професійні ситуації, сприяють підвищенню зацікавленості студентів у результатах своєї діяльності. Завдяки включенню елементів змагання, колективної відповідальності та творчості в навчальний процес досягається стимулювання активності та ініціативності здобувачів освіти.

Контрольна функція моделі забезпечує оцінювання рівня сформованості соціолінгвістичної компетентності на різних етапах навчального процесу. Використання інтерактивних інструментів для оцінювання, таких як автоматизовані платформи, аналітичні системи та інтерактивні симуляції, дозволяє проводити комплексну оцінку як окремих компонентів компетентності, так і їхньої інтеграції. Контрольна функція спрямована не лише на фіксацію результатів, але й на коригування навчального процесу відповідно до досягнень студентів,

забезпечуючи таким чином зворотний зв'язок і підвищення ефективності освітнього середовища.

Модель формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації реалізується через поєднання методів, інструментів та ресурсів, які адаптовані до сучасних викликів освітнього середовища та технологічного прогресу. Центральним механізмом моделі є інтеграція міжкультурного контексту в освітній процес, що забезпечує розвиток комунікативної гнучкості та адаптивності здобувачів освіти. Для цього використовуються як традиційні методи навчання, зокрема інтерактивні лекції та практичні заняття, так і сучасні інструменти, включаючи цифрові платформи, симуляційне навчання та проєктні технології (табл. 2.).

Таблиця 2.

Методи, інструменти та ресурси реалізації моделі

Методи	Інструменти	Ресурси
Інтерактивне навчання	Мультимедійні симуляції, рольові ігри	Освітні платформи (Moodle, Coursera), онлайн-симулятори
Проектно-орієнтоване навчання	Групові проєкти, кейс-методи	Міжнародні кейси, дані з відкритих джерел
Практичне моделювання	Віртуальні реальності, інтерактивні симуляції	VR-технології, лабораторні комплекси
Колаборативне навчання	Спільні онлайн-дошки, форуми, хмарні сервіси	Google Workspace, Microsoft Teams
Аналіз міжкультурного контексту	Автентичні матеріали, аудіовізуальний контент	Бази автентичних текстів, доступ до міжнародних освітніх ресурсів
Оцінювання компетентності	Аналітичні платформи, автоматизовані системи	Інструменти оцінювання, такі як Turnitin, LMS із функціями тестування

Джерело: власна розробка автора

Для ефективної реалізації моделі на практиці необхідно створити середовище, яке підтримує всі етапи навчання – від постановки завдань до оцінювання результатів. Інтерактивні лекції повинні забезпечувати базові знання щодо компонентів соціолінгвістичної компетентності. Практичні заняття мають інтегрувати завдання з використанням автентичних текстів та міжкультурних кейсів.

Реалізація групових проєктів із використанням кейс-методу сприяє розвитку колаборативних навичок і вмінь вирішувати складні комунікативні завдання в багатокультурних командах. Наприклад, студенти можуть працювати над проєктом з аналізу міжкультурної ефективності комунікацій у міжнародних організаціях, застосовуючи дані з відкритих джерел та реальні кейси. Рольові ігри, як один із методів, дозволяють моделювати міжкультурну комунікацію в умовах професійного середовища, зокрема ведення переговорів із представниками різних культур [6].

Контрольні етапи реалізації моделі базуються на використанні аналітичних платформ, які автоматизують процес оцінювання. Наприклад,

платформи LMS дозволяють створювати інтерактивні тести, які оцінюють не лише знання, але й навички інтеграції соціолінгвістичних компонентів у реальні ситуації. Використання автоматизованих інструментів для аналізу мовленнєвих актів дозволяє забезпечити об'єктивність та прозорість оцінювання.

Загалом, механізми реалізації моделі передбачають динамічну адаптацію освітнього процесу до потреб здобувачів освіти та викликів сучасного суспільства. Впровадження проєктних технологій та цифрових інструментів дозволяє інтегрувати теоретичні знання у реальний комунікативний контекст, що сприяє формуванню соціолінгвістичної компетентності як складової професійної підготовки.

Запропонована модель формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації має низку переваг порівняно з традиційними підходами. Її ключова інноваційність полягає у багаторівневій інтеграції компонентів компетентності, що забезпечує гармонійний розвиток лінгвістичних, соціокультурних, прагматичних, стратегічних, ілюктивних та міжкультурних аспектів. На відміну від традиційних підходів, які зосереджуються переважно на ізолюваному опануванні окремих компонентів, модель пропонує системний підхід, що дозволяє формувати компетентність у реальних умовах міжкультурної взаємодії.

Модель є гнучкою та адаптивною, що робить її ефективною у контексті сучасних глобалізаційних викликів. Вона враховує гетерогенність студентських груп, особливості багатокультурного середовища та швидкі темпи технологічного прогресу.

Заклади вищої освіти повинні створити технічну базу для реалізації моделі, зокрема забезпечити доступ до інтерактивних освітніх платформ, віртуальних лабораторій та автоматизованих систем оцінювання. Особлива увага має бути приділена інтеграції аналітичних інструментів для збору даних про прогрес студентів і коригування навчального процесу на основі отриманих результатів. Крім того, важливо впроваджувати модель поступово, починаючи з пілотних проєктів, що дозволить виявити її сильні та слабкі сторони, адаптувати її до специфіки освітньої програми та потреб здобувачів освіти [4].

Значну увагу слід приділити розробці навчальних завдань, які інтегрують міжкультурний контекст і проєктні технології. Наприклад, студенти можуть працювати над завданнями, які передбачають розв'язання комунікативних проблем у багатокультурному середовищі, аналіз автентичних текстів чи моделювання реальних професійних ситуацій. Це дозволить не лише закріпити теоретичні знання, але й забезпечити їхню практичну спрямованість. У цілому, впровадження запропонованої моделі сприятиме підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації та їхньої готовності до викликів сучасного глобалізованого світу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Структурно-функціональна модель, базується на принципі взаємозалежності компонентів і адаптивності до сучасного освітнього середовища. Вона забезпечує гармонійне поєднання теоретичних знань із практичними навичками, необхідними для ефективної міжкультурної комунікації. Критерії оцінювання моделі вдосконалені з урахуванням її багатомірності, що дозволяє об'єктивно аналізувати прогрес студентів та адаптувати завдання відповідно до їхніх потреб і рівня підготовки.

Розробка методики та моделі має важливе значення для українського освітнього контексту, оскільки вона відповідає національним та міжнародним стандартам підготовки фахівців і враховує специфіку міжкультурної взаємодії. Її впровадження сприятиме формуванню фахівців, здатних ефективно адаптуватися до умов глобалізованого світу, забезпечуючи високий рівень якості комунікації в багатокультурному середовищі. Висновки підтверджують необхідність системного та комплексного підходу до формування соціолінгвістичної компетентності, акцентуючи увагу на важливості інноваційності, гнучкості та відповідності сучасним викликам освітнього середовища.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гагіна Н., Лось О. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів філологічних спеціальностей методами активного навчання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філологія. 2022. Вип. 16 (84). С. 94–98.
2. Дука М. В. Поняття лінгвосоціокультурна компетентність та аналіз методів її формування в педагогічній теорії і практиці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. Вип. 7. С. 39–48.
3. Зелінська М. З. Комунікативна та соціолінгвістична компетенції: підходи до розуміння і компонентного складу в українській та зарубіжній науковій літературі. *Grail of Science*, 2023. № 31. С. 323–329.
4. Капітан Т. А. Використання методу проєктів у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності студентів. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2021. Вип. 199. С. 121–125.
5. Ivygina A., Pupysheva E., Mukhametshina D. Formation of sociocultural competence among foreign students. *Journal of Social Studies Education Research*, 2019. Issue 4. P. 288–314.
6. McKeeman L., Oviedo B. 21st century world language classrooms: Technology tools supporting communicative competence. *Unlock the Gateway to Communication*. 2014. P. 65–79.

REFERENCES

1. Hahina, N., Los', O. (2022). Rozvytok inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti studentiv filolohichnykh spetsial'nostey metodamy aktyvnoho navchannya [Development of foreign language communicative competence of students of philological specialties using active learning methods]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya»*. Seriya: Filolohiya. 16 (84). S. 94–98. [in Ukrainian]
2. Duka, M. V. (2015). Ponyattya linhvosiotsiokul'turna kompetentnist' ta analiz metodiv yiyi formuvannya v pedahohichniy teorii i praktytsi [The concept of linguistic and sociocultural competence and analysis of methods of its formation in pedagogical theory and practice]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi*. 7. S. 39–48. [in Ukrainian]
3. Zelins'ka, M. Z. (2023). Komunikativna ta sotsiolinhvistychna kompetentsiyi: pidkhody do rozuminnya i komponentnoho skladu v ukraiyins'kiy ta zarubizhniy naukovi literaturi [Communicative and sociolinguistic competence: approaches to understanding and component composition in Ukrainian and foreign scientific literature]. *Grail of Science*. № 31. S. 323–329. [in Ukrainian]
4. Kapitan, T. A. (2021). Vykorystannya metodu proyektiv u protsesi formuvannya inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti studentiv [Using the project method in the process of forming foreign language communicative competence of students]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*. 199. S. 121–125. [in Ukrainian]
5. Ivygina, A., Pupysheva, E., Mukhametshina, D. (2019). Formation of sociocultural competence among foreign students. *Journal of Social Studies Education Research*. 10. Issue 4. P. 288–314. [in English]
6. McKeeman, L., Oviedo, B. (2014). 21st century world language classrooms: Technology tools supporting communicative competence. *Unlock the Gateway to Communication*. P. 65–79. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СКИБА Надія – асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наукові інтереси: структурно-функціональна модель формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців сфери міжкультурної комунікації засобами проєктних технологій.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SKYBA Nadiya – Assistant Professor of the Department of Foreign Languages for Natural Sciences Ivan Franko National University of Lviv.

Scientific interests: structural-functional model of formation of sociolinguistic competence of future specialists in the field of intercultural communication using project technologies.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2025 р.

Стаття прийнята до друку 27.03.2025 р.